Wes-Kaapse Regering

KAAPSE WYNLAND ONDERWYSDISTRIK
KURRIKULUM VOO

BESIGHEIDSTUDIES: KWOD

LEERDERWERKBOEK

2025 KWARTAAL 2: AANLYN WINTERSKOOL

Back on Track

AANLYNPROGRAM

GRAAD 12

Wes-Kaapse Regering
Onderwys
VIR JOU

GEHALTE ONDERRIG
vir elke kind | in elke klaskamer | in elke skool in die provinsie.

ONDERWERP	BESIGHEIDSTUDIES **VRAESTEL 1**
DATUM	**7 JULIE 2025**

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur voordat die vrae beantwoord word.

1. Hierdie hulpbronboekie bestaan uit DRIE afdelings en dek dele van Besigheidsomgewings asook Besigheidsbedrywighede.

   AFDELING A:
   1. Is 'n **PRE- & POST TOETS** vir leerders om **VOOR** & **NA** die sessie te voltooi.
   2. Skryf jou antwoorde op die aparte **ANTWOORDBLAD** wat voorsien word.
   3. Leerders het die opsie om die aanlyn of pen en papiertoetse af te lê. Die pen en papier word dan onderling tussen **portuurgroepleerders** uitgeruil en gemerk nadat die **Tutor** Afdeling A behandel het.
   4. Die **vakonderwyser/onderwyser teenwoordig op die dag wat toesig hou** moet die groep se gemiddelde resultate aanteken vir verslagdoening doeleindes.
   5. Toetse word geliasseer as bewyse vir ouditdoeleindes.

   AFDELING B: Bestaan uit DRIE vrae.
   Al die vrae moet in die Leerderwerkboek voltooi word.

   AFDELING C: Bestaan uit TWEE vrae.
   Al die vrae moet in die Leerderwerkboek voltooi word.

2. Behalwe waar ander instruksies gegee word, moet die antwoorde in **VOLSINNE wees.**

3. Gebruik die tabel hieronder as riglyn vir punte- en tyd toekenning wanneer elke vraag beantwoord word.

ONDERWERPE	VRAAG	PUNTE	TYD (minute)
PRE- & POST TOETS	**1**	30	30
Besigheidsektore & Besigheidstrategieë	**2**	62	40
Gehalte van Prestasie & Menslikehulpbronfunksie	**3**	90	40
Besigheidstrategieë	**5**	40	30
Gehalte van prestasie	**6**	40	30
TOTAAL			**2 URE**

AFDELING B

VRAAG 2: BESIGHEIDSOMGEWINGS (BESIGHEIDSEKTORE & BESIGHEIDSTRATEGIEË)

NOTA AAN LEERDER: Maak seker dat jy duidelik kan onderskei tussen die mate van beheer wat die besigheid oor elk van die DRIE omgewings het

2.1 Identifiseer die besigheidsomgewing wat deur ELK van die volgende stellings verteenwoordig word en noem die mate van beheer vir elke besigheidsomgewing
Gebruik die tabel hieronder as 'n RIGLYN om hierdie VRAAG te beantwoord.

2.1.1 Die werknemers van Glenellen se aarbeiplaas is gereeld afwesig.

2.1.2 Die verskaffers van Gehalte Bakkery lewer nie voorraad betyds af nie.

2.1.3 Die geboue van A-Line Spysenieringsdienste is deur hewige storms verwoes. (9)

BESIGHEIDSOMGEWING	MATE VAN BEHEER
1.	
2.	
3.	

NOTA AAN LEERDER: Haal die besigheid uitdagings woordeliks (soos dit verskyn) uit die scenario aan

2.2 Lees die scenario hieronder en beantwoord die VRAE wat volg.

THABO KEMIKALIEË (TK)

Thabo Kemikalieë spesialiseer in die vervaardiging van verf. Een van hul verskaffers, Adam Oplosmiddels en Bymiddels, is soms uit voorraad. Die bestuurder het nie voldoende bestuursvaardighede nie, en die besigheid het onlangs 'n lening by
Kontant bank teen 'n hoë rentekoers gekry.

2.2.1 Noem die besigheidsektor waarin TK bedryf. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario
aan te haal. (3)

2.2.2 Klassifiseer TK se uitdagings volgens die DRIE besigheidsomgewing. (6)

2.2.3 Noem die mate van beheer wat TK oor elke omgewing het. (3)

Gebruik die tabel hieronder as 'n RIGLYN om hierdie VRAAG te beantwoord.

UITDAGIN G (2.2.1)	BESIGHEIDSOMGEWIN G (2.2.2)	MATE VAN BEHEER (2.2.3)

2.3 Identifiseer die tipe besigheidstrategie wat in ELK van die stellings hieronder geïllustreer word.

2.3.1 Elle Klerevervaardigers het Safwaan se Klerehandelaar oorgeneem vir doeltreffendheid en winsgewendheid. (2)

2.3.2 Sifiso Supermarkte het die pryse van hul produkte verlaag om verkope te verhoog. (2)

2.3.3 Wordsworth Boeke het hul besigheid uitgebrei deur skryfbehoeftes te verkoop om nuwe klante te lok. (2)

2.4 Noem enige DRIE soorte diversifikasie strategieë. (3)

2.5 Identifiseer die tipe defensiewe strategie wat Mayfair Vervaardigers in ELK van die stellings hieronder toegepas het:

2.5.1 Mayfair Vervaardigers verkoop sommige bates wat nie meer produktief is nie.

2.5.2 Die bestuur het besluit om indiensnemingskontrakte van sommige werknemers te beëindig vir operasionele redes. (4)

2.6 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

SANZA BOEKE (SB)
Sanza Boeke spesialiseer in die verkoop van skool handboeke in die Wes-Kaap provinsie. Onlangs het hulle ook takke in die Vrystaat en Gauteng provinsies.

2.6.1 Noem die soort intensiewe strategie wat deur Sanza Boeke geïmplementeer is. (2)

2.6.2 Verduidelik die voordele van intensiewe strategieë. (4)

2.7 Identifiseer die soort integrasie strategie wat deur Tuffee Skoen-vervaardigers in ELKE stelling hieronder toegepas word:

2.7.1 Tuffee Skoenvervaardigers het besluit om hul besigheid met Walter Modeskoene te kombineer. (2)

2.7.2 Tuffee Skoenvervaardigers het King Vervaardigers oorgeneem om 'n groter markaandeel te verkry. (2
)

2.7.3 Tuffee Skoenvervaardigers het met Yolani Verskaffers gekombineer om die vervaardigingsproses te bespoedig.
(2)

2.8 Identifiseer die kragte van Porter se Vyf kragte-model wat van toepassing is op Manke Tuine in ELKE stelling hieronder:

2.8.1 Manke Tuine het net ʼn klein hoeveelheid kapitaal benodig om sy besigheid te begin. (2)

2.8.2 Siya het ʼn nuwe tuindienste geopen wat dienste teen laer pryse as Manke Tuine aanbied. (2)

2.9 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

NAFEESAH TROUROKKE (NTR)
Nafeesah verkoop gehalte trourokke en bykomstighede. Die winsgewendheid van die besigheid het afgeneem as gevolg van hoë die inflasiekoers.

2.9.1 Noem die PESTWO-faktor wat ‛n uitdaging vir NTR inhou in die scenario hierbo. (2)

2.9.2 Verduidelik maniere hoe NTR die uitdagings kan aanpak wat die PESTWO-faktor soos in VRAAG 2.9.1 geïdentifiseer is, bied. (6)

2.10 Identifiseer die PESTLE-elemente wat 'n uitdaging vir Nana Handelaars in ELKE stelling hieronder inhou:

2.10.1 Baie kliënte kan nie hul produkte bekostig nie as gevolg van lae inkomste vlakke, wat lei tot 'n afname in verkope. (2)

2.10.2 Nana Handelaars kan nie meer bekostig om goedere te lewer nie as gevolg van die styging in die brandstof prys. (2)

VRAAG 3: BESIGHEIDSBEDRYWIGHEDE (GEHALTE VAN PRESTASIE & MENSLIKE HULPBRONNE)

NOTA AAN LEERDER:

- **MOENIE** die betekenis van gehalte prestasie met gehalteversekering of gehaltebeheer verwar nie.
- **MOENIE** die betekenis van gehalte bestuur met gehalte prestasie verwar nie.
- **MOENIE** net een feit gee nie, aangesien hierdie vraag verwag dat jy hierdie konsep moet uitbrei.

3.1 Verduidelik die verskille tussen gehalte prestasie en gehalte bestuur. (8)

NOTA AAN LEERDER:

- Wees duidelik oor die **VOORDELE** van 'n **goeie gehalte bestuurstelsel**
  - o **MOENIE** dit in verband bring met die impak van totale kliënt tevredenheid nie.
  - o **MOENIE** antwoorde op klant tevredenheid baseer nie.
  - o **MOENIE** antwoorde baseer op verhoogde markaandeel en winsgewendheid nie.

3.2 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg:

REENBOOG KLERE ONDERNEMING (RKO)

Riana is die eienaar van Reënboog Klere Onderneming. Sy is versoek om idees te deel oor hoe sy die hoë kwaliteitstandaard van haar produkte handhaaf. Sy het aangedui dat haar werknemers op 'n gereelde basis opgelei word. Tyd en hulpbronne word ook doeltreffend aangewend.

3.2.1 Haal TWEE voordele van 'n goeie gehalte bestuurstelsel van RKO uit die scenario hierbo aan. (2)

3.2.2 Verduidelik aan Riana ander voordele van 'n goeie gehalte bestuurstelsel. (6)

NOTA AAN LEERDER:

- Ken die AGT verskillende besigheidsfunksie.
- Leer die sleutelwoorde om die verskillende besigheidsfunksie uit die scenario's te identifiseer.
- Skryf "finansiële funksie" en NIE "finansies funksie" as antwoord neer.
- **MOENIE** die finansiële funksie met die administrasie funksie verwar nie.

3.3 Identifiseer die besigheidsfunksie wat verteenwoordig word deur die gehalte van prestasie in ELKEEN van die stellings hieronder:

3.3.1 Lungiswa is verantwoordelik vir die bevordering van die beeld van die onderneming. (2)

3.3.2 Nadeem verseker dat die besigheid se uitgawes tot die minimum beperk word. (2)

3.3.3 Zebbies (Edms.) Bpk. gebruik 'n duur liasseerstelsel om die besigheidsdokument georganiseer te hou. (2)

3.4 Verduidelik die gehalte-aanwysers van die volgende funksies:

3.4.1 Aankoop funksie (4)

3.4.2 Bemarkings Funksie (4)

NOTA AAN LEERDER:

- Ken die VYF verskillende Totale Gehalte Bestuur (TGB) elemente.
- Leer die sleutelwoorde om die verskillende Totale Gehalte Bestuur (TGB) elemente uit die stellings te identifiseer.

3.5 Identifiseer die totale gehalte bestuur (TGB) element wat in ELKE stelling hieronder geïllustreer word:

3.5.1 Die bestuur van Fresh Fruit & Veg verseker dat kliënte klagtes binne 24 uur hanteer word. (2)

3.5.2 Die werknemers van Thandi's Konsultasie woon gereeld opleidingskursusse oor dienslewering by. (2)

3.5.3 Vervaardigers van kombuis toestelle gebruik moderne produksie tegnologie om te verseker dat hul produkte in lyn is met die nuutste innovasies. (2)

NOTA AAN LEERDER: Haal die totale gehalte bestuur (TGB) element woordeliks (soos dit verskyn) uit die scenario aan

3.6 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg:

SHAKIRA LEER BPK (SLB)

Shakira Leer Bpk. is 'n groot onderneming wat spesialiseer in die vervaardiging van gehalte leerskoene. Hulle gradeer dikwels hul produksieproses op om voor hul mededingers te bly. Kliënte word altyd versoek om terugvoering oor hul produkte te gee.

3.6.1 Identifiseer die totale gehalte bestuur (TGB) elemente wat deur SLB toegepas word.
Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal.
Gebruik die tabel hieronder as 'n GIDS om hierdie VRAAG te beantwoord. (6)

TGB ELEMENT	MOTIVERING

NOTA AAN LEERDER: Verskaf volsinne (voor- en/of nadele) van hierdie TGB-element en nie algemene stellings nie.

3.6.2	Evalueer die impak van enige EEN van die TGB-elemente wat in VRAAG 4.6.1 geïdentifiseer is.	(4)

NOTA AAN LEERDER: Die BDKH-model <u>vorm deel</u> van **voortdurende verbetering van prosesse en stelsels**.

3.7 Verduidelik hoe besighede die BDKH-siklus moet toepas om die gehalte van hul produkte te verbeter. (12)

NOTA AAN LEERDER:

- **MOENIE** hierdie **VRAAG** verwar met die impak van voortdurende verbetering aan prosesse en stelsels nie.
- **MOENIE** algemene stellings skryf oor die voordele van voortdurende verbetering aan prosesse en stelsels nie.

3.8 Gee besighede advies oor die rol van gehalte-sirkels in die verbetering van die gehalte van hul produkte en dienste.
(8)

3.9 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg:

FOREL VISSERY (FV)
Forrel Vissery (FV) het vars gebraaide vis aan 'n verskeidenheid klante verkoop. FV was bekend vir die hoë gehalte van hul visprodukte en het 'n groot markaandeel verkry. Toe het die bestuur van FV die implementering van sekere totale gehalte bestuur (TGB) elemente afgeskeep. FV het swak publisiteit gekry weens die lae gehalte van sommige produkte. Hul winste het ook afgeneem, wat daartoe gelei het dat beleggers hul geld onttrek het.

NOTA AAN LEERDER: Haal die resultate van swak implementering van TQM woordeliks (soos dit blyk uit) uit die scenario aan

3.9.1 Haal TWEE resultate aan van swak implementering van TGB deur FV uit die scenario hierbo. (2)

NOTA AAN LEERDER:

- Skryf volledige sinne.
- **MOENIE** definisies van gehalte begrippe gee nie.
- Verskaf <u>negatiewe antwoorde</u> vir **swak implementering van TGB** en **<u>NIE</u>** positiewe antwoorde nie

3.9.2 Verduidelik die impak van swak implementering van TGB deur besighede, behalwe dié genoem in VRAAG 3.9.1. (6)

VRAAG 4: BESIGHEIDSBEDRYWIGHEDE (MENSLIKE HULPBRONNE FUNKSIE)

4.1 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vraag wat volg.

FATIMA FABRICS (FF)
Fatima Fabrics spesialiseer in die verkoop van sy materiaal rokke. FF betaal Josef per eenheid materiaal wat geproduseer word. Peter, die bestuurder, ontvang ŉ maandelikse salaris.

4.1.1 Identifiseer die tipe salarisbepaling metode wat vir Josef en Peter gebruik word. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal.

Gebruik die tabel hieronder as ŉ RIGLYN om VRAAG 3.2 hierbo te beantwoord. (6)

		SALARIS-BEPALINGSMETODE	**MOTIVERING**
	JOSEF		
	PETER		

4.2 Verduidelik die verband tussen salarisbepaling en die Wet op Basiese Diensvoorwaardes. (4)

4.3 Bespreek die Werkloosheidsversekeringsfonds (WVF) as ŉ voordeel wat deur die wet vereis word. (6)

4.3.1 Bespreek die redes vir die beëindiging van ‘n indiensnemingskontrak. (6)

AFDELING C

VRAAG 5.1: BESIGHEIDSOMGEWINGS (STRATEGIEË)

- **MOENIE** woorde of stellings, wat in die aanhef gebruik is, herhaal nie.
- Leer ten minste **VYF feite** vir elke onderwerp wanneer jy vir langvrae voorberei.
- Skryf ten minste **VIER feite** in volsinne vir elke kolpunt vraag neer om die langvraag te beantwoord.
- **Dubbelpunte** (✓✓) sal toegeken word vir die aksie werkwoord **'Beskryf kortliks'** voordele van intensiewe strategieë.
  - o **MOENIE** die tipes intensiewe strategieë beskryf i.p.v. om voordele "**Kortliks te beskryf**" nie.
  - **o ONTHOU** die voordele van intensiewe strategieë is in die tipes intensiewe strategie ingebou**.**
- **Doelpunte** (…✓…✓), sal toegeken word wanneer jy "**Verduidelik**" DRIE soorte diversifikasie strategieë en hoe PESTWO-faktore uitdagings vir besighede inhou "**Bespreek**".
  - o Die EERSTE regmerkie word toegeken vir die **feit** en…
  - o Die TWEEDE regmerkie vir die **verduideliking**/**uitbreiding** op die feit.
- **BELANGRIK!** Wanneer jy die tipes diversifikasie strategieë identifiseer, sal jy 2 punte per strategie kry, dus 3 strategieë x 2 punte elk = 6 punte!
- **MOENIE** voorbeelde vir elke PESTWO faktor gee nie. Konsentreer eerder daarop om te verstaan hoe elke faktor uitdagings vir besighede bied. Maak seker dat jy kan aanbevelings aan elke uitdaging kan koppel. Hou in gedagte dat PESTWO-analise help om makro-

Besighede moet gepaste strategieë ontwikkel om uitdagings in die besigheidsomgewing te hanteer. Integrasiestrategieë kan geïmplementeer word in reaksie op bevindinge van die toepassing van Porter se Vyf Kragte-model. Strategie evaluering vorm 'n integrale deel van die strategiese bestuursproses.

Skryf 'n opstel oor Besigheidstrategieë waarin jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks die stappe in die strategiesebestuursproses.
- Verduidelik hoe besighede die volgende kragte/magte van Porter se Vyf Kragte-model kan toepas om hulle posisie in die markomgewing te analiseer:
  - o Krag/mag van verskaffers
  - o Krag/mag van mededingers/Mededingende wedywering
- Bespreek DRIE tipes integrasiestrategieë.
- Gee besighede raad oor die stappe wat hulle moet oorweeg wanneer hulle strategieë evalueer.

[40]

VRAAG 5.1: BESIGHEIDSOMGEWINGS (STRATEGIEË)

1.

2.

3.

4.

5.

6.

VRAAG 6.1: BESIGHEIDSBEDRYWIGHEDE (GEHALTE VAN PRESTASIE)

NOTA AAN LEERDER:

- MOENIE woorde of stellings, wat in die aanhef gebruik is, herhaal nie.
- Kolpunt 1: MOENIE die betekenis van gehalteversekering met gehaltebeheer verwar nie.
  - Verskaf TWEE feite in plaas van een vir elke konsep.
- Kolpunt 2: MOENIE die gehalte-aanwysers van die finansiële funksie met dié van die aankope-funksie verwar nie.
- Kolpunt 3: MOENIE die impak van Deurlopende Vaardigheidsontwikkeling as 'n TGB-element verwar met die impak van die Vaardigheidsontwikkelings wet op besighede nie.
  - MOENIE antwoorde skryf oor klante tevredenheid, verhoogde verkope en winsgewendheid nie.
- Kolpunt 4: MOENIE antwoorde beperk tot een/twee feite oor maniere waarop TGB die koste van gehalte kan verminder nie.
  - MOENIE hierdie vraag verwar met die gehalte-aanwysers van die aankoop funksie en met die impak van TGB as dit swak deur besighede geïmplementeer word nie.

’n Goeie bestuurstelsel sluit gehaltebeheer en gehalteversekering van produkte in. Daar word geargumenteer dat die algemene bestuur, finansiële funksie en Menslikehulpbronfunksie 'n belangrike rol speel in die implementering van totale gehalte bestuur. Voortdurende verbetering op prosesse en stelsels as 'n TGB element het ‘n groot impak op besighede. TGB-elemente kan besighede help om die koste van kwaliteit te verminder.

Skryf 'n opstel oor totale gehalte bestuur waarin jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks die verskil tussen gehaltebeheer en gehalteversekering.
- Verduidelik gehalte-aanwysers van die volgende besigheidsfunksie:
  - Aankope funksie
  - Finansiële funksie
  - Menslike Hulpbronne funksie
- Bespreek die impak van voortdurende verbetering op prosesse en stelsels as 'n TGB element op groot besighede.
- Beveel maniere aan waarop Totale Gehalte bestuur (TGB) die koste van gehalte kan verminder.

[40]

VRAAG 6.1: BESIGHEIDSBEDRYWIGHEDE (GEHALTE VAN PRESTASIE)

1.

2.

3.

4.

5.

6.

VRAAG 6.2: BESIGHEIDSBEDRYWIGHEDE (MENSLIKEHULPBRON AKTIWITEITE) TUISWERK

NOTA AAN LEERDER:

- **MOENIE** woorde of stellings, wat in die aanhef gebruik is, herhaal nie.
- Leer ten minste **VYF feite** vir elke onderwerp wanneer jy vir langvrae voorberei.
- Skryf ten minste **VIER** feite in volsinne vir elke kolpunt vraag om die opstel te beantwoord.
- **MOENIE** die (1) Doel, (2) Voordele en (3) Aspekte wat ingesluit moet word van Induksie verwar nie!.

Volhoubare besighede volg die korrekte keurings prosedure en onderhoud proses. Besighede geniet ook die voordele van induksie met die nuut aangestelde werknemers. Die menslike Hulpbronbestuurder (MHB) moet verseker dat werknemers deurlopend opgelei word sodat hulle op hoogte bly van die jongste ontwikkeling in die sakewêreld.

Skryf 'n opstel oor die menslike hulpbron aktiwiteite waarby jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks die doel van die onderhoud.
- Verduidelik die werwingsprosedure as 'n menslike hulpbron aktiwiteit.
- Bespreek die doel van induksie vir besighede.
- Gee raad aan die MH-bestuurder oor die belangrikheid van opleiding in die werkplek.

[40]

VRAAG 6.2: BESIGHEIDSBEDRYWIGHEDE (MENSLIKE HULPBRON AKTIWITEITE)

1.

2.

3.

4.

5.

6.

ONDERWERP	BESIGHEIDSTUDIES VRAESTEL 2
DATUM	9 JULIE

INSTRUKSIES EN INLIGTING

Lees die volgende instruksies aandagtig deur voordat die vrae beantwoord word.

1. Hierdie vraestel bestaan uit DRIE afdelings en dek TWEE hoofonderwerpe

   AFDELING A:
   1. Dien as 'n **PRE- & POST TOETSE** vir leerders om **VOOR** & **NA** die sessie te voltooi.
   2. Skryf jou antwoorde op die aparte **ANTWOORDBLAD** wat voorsien word.
   3. Toetse word tussen **Portuur leerders** omgeruil en gemerk nadat die **Tutor** Afdeling A behandel het.
   4. Die **Onderwyser** moet die groep se gemiddelde resultate aanteken vir verslag-doenings doeleindes.
   5. Toetse word geliasseer as bewyse vir ouditdoeleindes.

   AFDELING B: Bestaan uit DRIE vrae.
   Al die vrae moet in die Leerder werkboek voltooi word.

   AFDELING C: Bestaan uit TWEE vrae.
   Al die vrae moet in die Leerder werkboek voltooi word.

2. Behalwe waar ander instruksies gegee word, moet antwoorde in **VOLSINNE wees**

3. Gebruik die tabel hieronder as riglyn vir punte- en tyd toekenning wanneer elke vraag beantwoord word.

ONDERWERP	**VRAAG**	**PUNTE**	**TYD (minute)**
PRE- & POST TOETS	**1**	30 + 30	30 + 30
Bestuur en Leierskap	**2**	24	30
Beleggings: Versekering Beleggings: Sekuriteite	**3**	74	75
Spanprestasie & Konflikbestuur Kreatiewe denke & Probleem- oplossing Professionalisme & Etiek	**4**	72	75
Belegging: Sekuriteite	**5**	40	30
Spanprestasie & Konflikbestuur	**6**	40	30
TOTAAL			**5 URE**

AFDELING B

VRAAG 2: BESIGHEIDSGELEENTHEDE (Bestuur en Leierskap)

NOTA AAN LEERDER: BESTUUR & LEIERSKAP

- **MOENIE** die betekenis van Leierskap met Algemene Bestuur verwar wat in Vraestel 1 behandel word nie.
- Jy moet leierskapstyle en leierskapteorieë uit gegewe scenario's kan identifiseer.
- Daar is **SES** leierskapstyle en **DRIE** leierskap- en bestuurs teorieë . Jy moet 'n duidelike begrip tussen leierskapteorieë en -style hê.
- Wanneer jy Leierskapstyle bestudeer**,** verstaan eers die **betekenis**, **toepassing** en die **impak** van elke leierskapstyl. Jy moet die volgende leer oor elke leierskapstyle:
    - Definisie
    - Situasies waarin die leierskapstyle toegepas kan word
    - Impak bv. voordele EN/OF nadele
- 'n **TEORIE** lei leiers oor hoe om mense te lei en te bestuur. Jy moet 'n gedetailleerde verduideliking van elke Leierskapteorieë kan gee.
- **MOENIE** 'n Transaksionele leierskapstyl met die Transformasie leierskapteorieë verwar nie
.
    - Die woord " **transformeer** " verwys na die veranderinge in hoe 'n besigheid bedryf word om dit meer mededingend te maak . Hierdie teorie verskaf riglyne oor hoe leiers hul volgelinge moet bestuur in 'n dinamiese besigheidsomgewing wat omkeer strategieë vereis.
- **MOENIE** die rol van persoonlike houding in suksesvolle leierskap verwar met die kenmerke van leiers of entrepreneuriese eienskappe nie . Die fokus is op " **HOE** persoonlike houding"

2.1 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg

EILAND ONDERNEMINGS (EO)
Jacky, die algemene bestuurder by Eiland Ondernemings, gebruik haar persoonlikheid om haar ondergeskiktes te beïnvloed om hard te werk. Sy is bewus van die rol van persoonlike houding in suksesvolle leierskap.

2.1.1 Identifiseer die leierskapstyl wat Jacky in die scenario hierbo gebruik. (2)

2.1.2 Gee Jacky raad oor die rol van persoonlike houding in suksesvolle leierskap. (4)

2.2 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

HOË GEHALTE ONTWERPERS (HGO)
Hoë Gehalte Ontwerpers (HGO) wil die gehalte van hulle produkte verbeter. Hulle moedig hulle werkers aan en motiveer hulle om vinnig by verandering aan te pas. Die bestuur pas altyd die leierskapstyl toe wat vir die taak op hande geskik is. HGO is bewus van die rol wat persoonlike houding in suksesvolle leierskap speel.

2.2.1 Identifiseer TWEE leierskapteorieë wat deur HGO toegepas word. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal. Gebruik die tabel hieronder om VRAAG 2.2.1 te beantwoord. (6)

LEIERSKAPSTEORIEË	MOTIVERING
1.	
2.	

2.3 Onderskei tussen die demokratiese en outokratiese leierskapstyle. (8)

DEMOKRATIESE LEIERSKAPSTYL	OUTOKRATIESE LEIERSKAPSTYL

2.4 Identifiseer die leierskapteorieë wat Lethabo toepas om sy werknemers te bestuur in ELKE stelling hieronder:

2.4.1 Lethabo gebruik verskillende leierskapstyle in verskillende omstandighede. (2)

2.4.2 Hy moedig sy werknemers aan om kreatief te wees en om nuwe maniere te ondersoek om dinge te doen (2)

VRAAG 3: BESIGHEIDSONDERNEMINGS (BELEGGING: VERSEKERING)

NOTA AAN LEERDER:

- **MOENIE** die konsep van die Onderversekering met Gemiddelde Klousule verwar nie.
- Wanneer die **Awery Klousule** bereken word :
  - **MOENIE** die verkeerde formule gebruik om die markwaarde deur die versekerde waarde te deel nie.
- As jou finale antwoord verkeerd is, kan jy steeds punte kry vir (1) verskaffing van die formule, &
  (2) wat die bewerkings toon .

3.1 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

PRO-DEKKING VERSEKERAARS (PCI)
Yolanda besit 'n vakansiehuis in Durban ter waarde van R2 miljoen. Sy het verseker haar huis by Pro-Cover Versekeraars vir R1,5 miljoen. 'n Brand in die hoofslaapkamer skade aangerig van R100 000. Sy het 'n eis by PCI ingedien vir die volle bedrag van die skade.

3.1.1 Noem die versekerings klousule wat van toepassing is op Yolanda se eis in die scenario hierbo. (2)

3.1.2 Brei uit oor die versekerings konsep wat in VRAAG 3.1.1 geïdentifiseer is (4)

3.1.3 Bereken die bedrag wat Pro-Cover Versekeraars Yolanda vir die skade sal betaal sy het gely. Toon ALLE berekeninge. (4)

3.1.4 Verduidelik aan Yolanda die rede(s) waarom sy nie vir die volle bedrag van skadevergoeding gekwalifiseer het nie. (2)

NOTA AAN LEERDER:

- **MOENIE** die betekenis van **BYBETALING** met aandele verwar nie. Aangesien hierdie konsep vir die eerste keer in die 2021 NSS-eksamen onder Afdeling A gevra is, kan leerders verwag dat dit onder Afdeling B sal verskyn vir 4-6 punte.

3.2 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

Sam se rekenaar was vir R6000 verseker met 'n bybetaling van R500. Toe dit gesteel is, het die versekeraar R5500 aan Sam uitbetaal vir 'n nuwe rekenaar.

Brei uit oor die betekenis van die volgende versekerings begrippe:

3.2.1 Bybetaling (4)

3.2.2 Herinbesitstelling (4)

3.3 Verduidelik die verskille tussen oor- en onderversekering. (4)

OORVERSEKERING	**ONDERVERSEKERING**

NOTA AAN LEERDER:

- Bestudeer eers die beginsels van versekering **VOORDAT** jy op die verskille tussen LANGTERMYN versekering en KORTTERMYN versekering fokus.
- Beginsel van "**skadeloosstelling**" is gebaseer op 'n korttermynversekering , en "**sekerheid** " op langtermynversekering. Jy moet al vier beginsels van versekering ken en verstaan dat hierdie beginsels deel vorm van 'n versekeringskontrak .

3.4 Bespreek die volgende beginsels van versekering:

3.4.1 Skadeloosstelling (4)

(4)

3.4.2 Sekerheid / Sekuriteitstelling

(6)

3.1 Onderskei tussen versekering en assuransie. Gee EEN voorbeelde van elk om jou antwoord te staaf.

VERSEKERING	ASSURANSIE

NOTA AAN LEERDER:

- 'n Duidelike onderskeid moet tussen versekerbare en nie-versekerbare risiko getref word. Fokus op die woord '**risiko's**' nie '**bates**' sodat jy nie die versekerbare en nie-versekerbare verwar nie **RISIKO'S** met die **TIPE BATES** wat verseker moet word.

3.2 Onderskei tussen versekerbare en nie-versekerbare risiko's. Gee TWEE voorbeelde van elk om jou antwoord te staaf. (6)

VERSEKERBARE RISIKOS **NIE-VERSEKERBARE RISIKOS**

NOTA AAN LEERDER:

- Wanneer jy die Belangrikheid/Voordele van versekering verduidelik:
  - **MOENIE** dit verwar met die betekenis van Herinbesitstelling en Skadeloosstelling nie,
  - **MOENIE** na die voordele van versekering op individue verwys nie, tensy gespesifiseer, of die voordele van COIDA as 'n verpligte versekering.
- Neem kennis dat die sleutelwoord "**beskerm**" **VIER** keer in hierdie inhoud voorkom en die woord "**oordrag**" **TWEE** keer, maar in verskillende kontekste. Hierdie sleutelwoorde kan jou help om stellings te formuleer oor die voordele van versekering vir besighede.

3.7 Bespreek die belangrikheid van versekering vir besighede. (4)

NOTA AAN LEERDER:

- Wanneer COIDA as 'n tipe verpligte versekering verduidelik word, moenie die Vergoedingsfonds verduidelik in die konteks van 'n wet waarvolgens boetes vir nie-nakoming toegepas word nie. Sommige kandidate verwar ook COIDA met POF/POVS en WVF as tipes verpligte versekering.
- Wanneer voordele van die Werkloosheidsversekeringsfonds (WVF) as 'n verpligte voordeel verduidelik word, moenie voorbeelde gee van byvoordele (Menslike Hulpbronne) of bepalings van die Wet op Basiese Diensvoorwaardes (WBD), wat deel is van Vraestel 1 nie.

3.8 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vraag wat volg.

ELEKTRIESE OPROEP (EC)
Electric-Call (EC) bied elektriese hersteldienste aan huishoudings en besighede. Elke elektrisiën kry 'n maatskappyvoertuig om na kliënte te reis. Een van die elektrisiëns het tydens die uitvoering van haar pligte 'n besering opgedoen.

3.8.1 Identifiseer TWEE verpligte versekerings betaalbaar deur Electric-Call Bpk. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal. Gebruik die tabel hieronder om VRAAG 3.8.1 te beantwoord (6)

VERPLIGTE VERSEKERING	**MOTIVERING**

3.8.2 Bespreek die tipes verpligte versekering wat in VRAAG 3.8.1 geïdentifiseer is (4)

3.8.3 Bespreek kraamvoordele as 'n soort voordeel wat deur die Werkloosheidsversekeringsfonds (WVF) uitbetaal word. (4)

BELEGGINGS: SEKURITEITE

NOTA AAN LEERDER:

- **MOENIE** Vaste Deposito met óf die RSA Kleinhandel Spaar effekte óf Effektetrusts as 'n vorm van belegging verwar nie.
- Wanneer jy tussen RSA Kleinhandel Spaar effekte en Effektetrusts onderskei, fokus op die minimum bedrae wat nodig is om te belê.
- **Beleggingsbesluite faktore** moet gekoppel word aan die besluite om te belê. Doen navorsing oor voorbeelde van tipes Beleggingsgeleenthede en vorm beleggings wat relevant is vir elke beleggingsbesluite.
- Die beste metode om die verskillende tipes Aandele en tipes Voorkeuraandele te bestudeer, is om 'n tabel te gebruik.
- Wanneer jy verskillende tipes Voorkeuraandele uit state identifiseer, moenie 'gewone aandele' in plaas van 'gewone voorkeuraandele' skryf nie.
- **MOENIE** die betekenis van Likiditeit met Likwidasie ('n Besigheidstrategie) wat in Vraestel 1 behandel word, verwar nie.
- **MOENIE** die betekenis van Opbrengs op belegging met Tydperk van belegging verwar nie.

3.9 Bespreek die volgende faktore wat in ag geneem moet word wanneer beleggingsbesluite geneem word:

3.9.1 Likiditeit (2)

3.9.2 Opbrengs op belegging (2)

3.10 Evalueer die impak van die volgende vorme van belegging:

3.10.1 RSA Kleinhandel Spaar effekte (4)

(4)

3.10.2 Effektetrust
s

VRAAG 4: BESIGHEIDSROLLE (SPANPRESTASIE & KONFLIK)

4.1 Identifiseer die kriteria vir suksesvolle spanprestasie wat deur Sanki Engineering toegepas word in ELKE stelling hieronder:

4.1.1 Spanlede haal spertye met 'n verbintenis om die span doelwitte te bereik. (2)

4.1.2 Al die spanlede neem deel aan besluitneming. (2)

4.1.3 Hulle het oop en eerlike gesprekke wat lei tot effektiewe oplossings vir probleme. (2)

4.1.4 Spanlede het 'n positiewe houding van ondersteuning en motivering teenoor ander (2)

lede van hul span.

4.2 Onderskei tussen grief en konflik. Gee EEN voorbeeld van elk om jou antwoord te (6)

staaf.

GRIEF	KONFLIK

4.3 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

LELETHU SHUTTLE DIENSTE (LSS)
Lelethu Shuttle Services verskaf vervoerdienste vir toeriste in Sharpeville. Albert, 'n goed ervare werknemer in die vervoerbedryf, weier om opdragte van die bestuur te ontvang. Njabulo, die toesighouer by LSS, stry en baklei altyd met die kliënte.

4.3.1 Identifiseer die tipe moeilike persoonlikhede wat Albert en Njabulo vertoon. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal. (6)

Gebruik die tabel hieronder om VRAAG 4.3.1 te beantwoord.

WERKNEMERS	**TIPE MOEILIK PERSOONLIKHEID**	**MOTIVERING**
Albert		
Njabulo		

4.3.2 Beveel EEN strategie aan wat LSS kan gebruik om ELKE tipe moeilike persoonlikheid wat in VRAAG 4.3.1 geïdentifiseer is, te hanteer (4)

4.4 Verduidelik die belangrikheid van span dinamiese teorieë in die verbetering van spanprestasie.
(4)

KREATIEWE DENKE EN PROBLEEMOPLOSSING

4.5 Verduidelik hoe besighede 'n omgewing kan skep wat kreatiewe denke in die werkplek bevorder.
(6)

4.6 Bespreek die voordele van kreatiewe denke in die werkplek. (4)

4.7 Beskryf kortliks die verskille tussen probleemoplossing en besluitneming (8)

PROBLEEMOPLOSSING	BESLUITNEMING

4.8 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg.

MARY MATERIALE (MM)

Mary Materiale beplan om 'n nuwe produkreeks in hulle somer reeks bekend te stel. Hulle het al die idees vir en teen die verandering in ag geneem. MM het ook die werknemers versoek om nuwe idees hardop in groot groepe te genereer.

Identifiseer TWEE probleem oplossings tegnieke wat MM gebruik het. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal.

Gebruik die tabel hieronder om VRAAG 4.8 te beantwoord. (6)

PROBLEEMOPLOSSINGSTEGNIEKE	MOTIVERING

PROFESSIONALISME & ETIEK

4.9 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vraag wat volg.

TECH TAPYTE (TT)

Tech Tapyte is 'n groot besigheid wat in die vervaardiging van matte spesialiseer. TT het nie al hulle inkomste vir die vorige finansiële jaar aan die Suid-Afrikaanse Inkomstediens (SAID) verklaar nie. Werknemers maak tydens werksure persoonlike oproepe. TT gebruik ook fyn skrif om belangrike inligting weg te steek wanneer hulle hulle produkte bemark.

Identifiseer TWEE tipes onetiese sakepraktyke wat op TT van toepassing is. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal.

Gebruik die tabel hieronder om VRAAG 4.9 te beantwoord. (6)

TIPES ONETIESE SAKEPRAKTYKE	MOTIVERINGS

4.10 Lees die scenario hieronder en beantwoord die vrae wat volg

MESH KONSTRUKSIES (MK)

Mesh Konstruksies spesialiseer in eiendomsontwikkeling. Die direkteure en werknemers ken die indiensnemingsbeleid van die maatskappy. MK het Gobolo Ouditeure aangestel om hul finansiële state te oudit. Bestuur doen besigheid op 'n professionele, verantwoordelike, etiese en effektiewe wyse.

4.10.1 Identifiseer TWEE King-kode-beginsels vir goeie korporatiewe bestuur wat deur MK toegepas word. Motiveer jou antwoord deur uit die scenario hierbo aan te haal. Gebruik die tabel hieronder om VRAAG 4.10 te beantwoord. (6)

KING-KODE BEGINSELS	MOTIVERINGS

4.10.2 Verduidelik maniere waarop professionele, verantwoordelike, etiese en effektiewe sakepraktyke uitgevoer behoort te word (8)

AFDELING C

VRAAG 5: BESIGHEIDSGELEENTHEDE (BESTUUR & LEIERSKAP)

Bestuurders en leiers erken die behoefte aan beide effektiewe bestuur en sterk leierskapsvaardighede om sukses in besigheid te verseker. Hulle erken ook dat persoonlike houding 'n deurslaggewende rol speel in die bevordering van positiewe spandinamika. Die keuse en toepassing van gepaste leierskapstyle beïnvloed verder hoe besighede op verskeie uitdagings en geleenthede reageer.

Skryf 'n opstel oor die bestuur en leierskap waarin jy die volgende aspekte insluit:

- Beskryf kortliks DRIE verskille tussen bestuur en leierskap.
- Verduidelik die rol van persoonlike houding in suksesvolle leierskap.
- Bespreek die impak van die volgende leierskapstyle op besighede:
  - Demokratiese en
  - Laissez-faire/vrye teuels
- Beveel situasies aan waarin die laissez-faire/vrye teuels-leierskapstyle in die werkplek toegepas kan word.

[40]

VRAAG 5: BESIGHEIDSGELEENTHEDE (BESTUUR & LEIERSKAP)

1.	
2.	
3.	

4.

5.

6.

VRAAG 6: BESIGHEIDSROLLE (ETIEK EN PROFESSIONALISME)

> Besighede het 'n verantwoordelikheid om hul sake-aktiwiteite eties en professioneel uit te voer deur die King-kode se beginsels van goeie korporatiewe bestuur te volg. Hulle moet verstaan hoe die verskeie onetiese besigheidspraktyke uitdagings vir die besighede inhou. Besighede is ook verplig om hul sakepraktyke op 'n professionele, verantwoordelike, etiese en effektiewe wyse uit te voer.

Skryf 'n opstel oor etiek en professionalisme waarin jy die volgende aspekte aanraak:

- Beskryf die kortliks verskille tussen etiese gedrag en professionele gedrag.
  - Verduidelik hoe besighede die volgende King-kode-beginsels van goeie korporatiewe bestuur kan toepas om etiese besigheidsgedrag te verbeter:
    - o Deursigtigheid
- Verantwoordbaarheid
- Bespreek hoe die DRIE tipes onetiese besigheidspraktyke uitdagings vir besighede inhou.
- Stel maniere voor waarop professionele, verantwoordelike, etiese en effektiewe besigheidspraktyke uitgevoer moet word. **[40]**

VRAAG 6: BESIGHEIDSROLLE (ETIEK EN PROFESSIONALISME)

1.	
2.	
3.	

4.

5.

6.